Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori. 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $5.00. Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sobota, 4. aprila (April 4), 1925

Subscription $5.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 80

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

MAGNATJE SE PRIPRAVLJAJO NA ŠTRAJK

STAVKOKAZE NABIRAJO V BLIŽNJIH MESTIH.

Ta znamenja govore, da hočejo stavbinski podjetniki za vsako ceno spor z delavci.

Washington, D. C. — Pleskarski podjetniki naznanjajo, da so v Philadelphiji, Baltimorju in Richmondu že najeli na stotine stavkokazev, ako zastavkajo dne 6. aprila člani štev. 368 unije pleskarskih delavcev.

Pleskarski delavci zahtevajo, da se jim dnevna mezda poviša na deset dolarjev. Neorganizirani pleskarski delavci v Richmondu prejemajo le $5.60 dnevne mezde. Drugi stavbinski podjetniki tudi groze, da bodo najeli stavkokaze, ako ne bodo hoteli organizirani delavci delati ponižno za mezdo, ki jo njem nakažejo gospodarji.

W. T. Galliher, bankir, je predsedoval na shodu, na katerem so se bankirji, špekulanti in stavbinski podjetniki dne 30. marca pogovarjali, na kakšen način zlomijo organizacijo stavbinskih delavcev. Od teh načrtov je prišlo malo v javnost, pa vendar dosti, da delavci vedo, da se denarna mošnja zopet pripravlja za naval na delavce v Distriktu Kolumbije.

Odborniki pleskarske unije so prepričani, da se gospodarji ne bodo pobotali zlepa, ampak bodo provocirali in drezali, dokler ne pride do stavke. Gospodarji bodo izrabili brezposelnost in med brezposelnimi delavci bodo iskali stavkokaze. Dogodi se pa lahko, da se bodo računi gospodarjev unesli. Gospodarji so že večkrat skovali dobro premišljene zarote proti delavcem, kljubtemu so pa ostali na cedilu, ker se niso dale izvesti.

Otroško mezdno delo ubija otroke telesno

Državni industrijski komisar v New Yorku priznava, da otroci do 16. leta hiso za v tovarne.

New York. — (Fed. Press.) — "Polovica otrok v New Yorku, ki delajo v tovarnah in drugje, je telesno pokvarjenih", je dejal James A. Hamilton, državni industrijski komisar, v svojem poročilu pred nekaj dnevi. Hamilton pravi med drugim:

"Polovica uposlenih otrok do 14. in 15. leta ima ploščate podplate, ker morajo skoraj ves čas stati na nogah; četrtina otrok izgublja vid radi napenjanja oči; več kot polovica otrok ima srčno hibo vsled velike živčne napetosti. Ogromna večina otrok gre v industrije radi tega, ker stariši ne morejo zaslužiti dovolj. Zdi se mi, da so stariši — in dežela sploh — bolj na škodi kakor na dobičku od dela svojih otrok."

DRZEN ROP KLJUB ŠTEVILNI POLICIJI.

Tri dekleta ugrabljena pred hotelom in nato oropana.

Chicago, Ill. — Ana O'Donnel je povabila svoji prijateljici Katarino in Loreto Feeney, da sedeti v njen avto in se peljeta z njo malo po mestu. Ana je ustavila avto pred hotelom Chicago Beach, da vrže pismo v poštni nabiralnik. Komaj je avto obstal, so pristopili trije mladeniči s samokresi v rokah in ukazali punicam sesti zadaj. Vstopili so in pognali avto. Na samoti so ustavili avto in pobrali dekletom $31 in zapestno uro, vredno $150. Dekleta so morala nato zapustiti avto, roparji so se pa z njim odpeljali.

PITTSBURŠKI BARONI PREMOGA SISTEMATIČNO IZPIRAJO RUDARJE

Operatorji ustavljajo obratovanje premogovnikov pod pretvezo, da "produkcija ni več dobičkonosna." Namen tega manevra je, prisiliti organizirane rudarje, da sprejmejo nižjo mezdo in odprto delavnico. Rudarji se lahko nekaj nauče iz te poteze njihovih izkoriščevalcev.

Pittsburgh, Pa. — (Federated Press.) — Organizirani rudarji v pittsburškem distriktu bodo izprti z namenom, da sprejmejo znižano mezdo. Izpor pa ne bo formalen. Operatorji sploh ne govore o izporu. Enostavno bodo ustavili obratovanje premogovnikov pod pretvezo: "Trg premoga je slab". To se že vrši.

Namen baronov premoga je, da drže rudarje brez dela toliko časa, da bodo primorani sprejeti nove mezdne pogoje. To pomeni začetek odprte delavnice in razkrajanja rudarske organizacije v unijskih distriktih. Tak je načrt baronov premoga, ko se ni obnesel njihov program na zadnjem sestanku operatorjev v Clevelandu.

Da načrt ni fikcija, potrjuje "Black Diamond", glasilo operatorjev, ki piše: "Operatorji, ki zapirajo svoje rove, ne delajo tega v duhu ali obliki izpora. Ampak rezultat bo isti. Rudarji bodo brez dela in odborniki ter člani United Mine Workers of America bodo imeli čas malo premišljati. Operatorji zapirajo jame enostavno zato, ker produkcija ni več dobičkonosna".

Iz tega se rudarji lahko nekaj nauče, kadar bo zopet potreben velik štrajk. Rečejo naj: **"To ni stavka, pač pa smo enostavno prenehali z delom, ker delo po tej plači ni več za nas dobičkonosno!"**

Pittsburgh Coal Co., podjetje zakladniškega tajnika Mellona, je že zaprla 16 premogovnikov pod pretvezo, da dela izgubo. Kako velika laž je to, dokazuje finančno poročilo, ki se glasi, da je družba z devetimi milijoni ton nakopanega premoga pokrila vse stroške in naredila za delničarje $281,888 čistega dobička. Vrhtega ima družba prego 78 milijonov dolarjev preostalega dobička za plačevanje dividend.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Baroni premoga v pittsburškem distriktu so sklenili izpreti rudarje.

Ameriška vlada izrabi posojila kot pritisk na Francijo za konferenco.

Newyorški industrijski komisar priznava, da otroško delo ubija otroke.

Rudarji napovedujejo novo razstrelbo.

Gospodarji se pripravljajo na stavko.

Tunelski delavci so zmagali.

Po svetu.

Denarna kriza v Franciji; finančni minister je padel.

Voditelji nemških socialistov so naredili pakt s klerikalci.

Angleška lordska zbornica bo reformirana.

Mednarodni delavski biro v Ženevi obsoja otroško delo v Ameriki.

Poljaki so v strahu pred sovjetskimi reprisalijami.

Dijaška stavka v Franciji je politični manever.

Anglija reformira lordsko zbornico

London, 3. aprila. — Lord Birkenhead je včeraj presenetil lorde v fosilizirani lordski (višji) zbornici z načrtom o reformiranju zbornice. Lordska zbornica se omeji na 300 članov, ki pa ne bodo več podedovali sedežev. Okrog 120 sedežev dobe možje, ki so imeli visoke državne, mornarične ali vojaške službe, ostali poslanci pa pridejo iz nižje zbornice. Imenuje jih premijer. Delavci tudi dobe zastopnike v višji zbornici. Ministri bodo lahko govorili v višji zbornici kot ministri in ne več kot lordi. Obe zbornici bosta lahko imeli skupne seje v važnih zadevah. Namen reforme je, kakor je rekel Birkenhead, da pride življenje v višjo zbornico in da odpadejo iz nje lenuhi, ki se nikoli ne udeleže sej.

Dr. Sunjatsen položen v začasen grob.

Peking, 3. apr. — Truplo dr. Sunjatsena, voditelja kitajske revolucije, je bilo včeraj položeno v začasen grob v samostanu blizu Pekinga. Tam bo ležalo, dokler ne bo zgrajen mavzolej v Nankingu. Truplo počiva v krsti, ki je prišla iz Moskve. Sorodniki pokojnika niso zadovoljni s krsto. Pravijo, da izgleda preveč priprosta.

Amerika prisili Francije na konferenco

V Washingtonu pravijo, da Coolidge izrabi posojila za pritisk na francosko vlado.

Washington, D. C. — Poluradno poročajo, da Coolidge naredi ekonomski pritisk na Francijo v svrho, da jo privleče na razorožitveno konferenco, katera bo aranžirana še letos. Predsednik je pred nekaj dnevi že dejal, da princip Amerike mora biti, da se odklonijo tudi privatna posojila tistim tujim vladam, ki troše denar za povečanje oboroženih sil.

Glavni pritisk na Francijo pa pride, v zadevi njenih dolgov Ameriki. Coolidge lahko namigne Franciji, da bodo njeni plačilni pogoji precej trdi, ako se bo upirala razorožitvenemu programu.

Mednar. delav. biro obsoja ameriško otroško delo

Ženeva, 3. apr. — Mednarodni delavski biro lige narodov, ki je včeraj otvoril tridnevno sejo, je takoj na prvi seji obsodil otroško delo v Ameriki. Yan Oudegest, predsednik Zveze strokovnih unij v Holandiji, in francoski delavski voditelj Leon Jouhaux sta urgirala biro, naj objavlja vse mogoče informacije o delavskem položaju v Združenih državah. Albert Thomas, predsednik biroja, je dejal, da biro ne more storiti ničesar za odpravo otroškega dela v Ameriki, lahko pa publicira poročila o otroškem delu in s tem naredi moralni pritisk na Ameriko.

OLJNI TRUST SE POJAČUJE.

New York, N. Y. — Standard Oil kompanija je kupila večino delnic Pan-American Petroleum in Transport kompanije. Edward L. Doheny, je podpisal pogodbo, v smislu katere izroči Standard Oil družbi 501,000 delnic. Vrednost delnic cenijo na osem in trideset miljonov dolarjev.

Peruvija zahteva ameriške čete.

Washington, D. C. — Peruvanska vlada je poslala noto, v kateri prosi ameriško vlado, naj vrže policijsko službo za časa plebiscita v provincama Tacna in Arica. Peruvija pravi, da brez nevtralnih čet je svoboda glasovanja nemogoča.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo deloma oblačno, nestalno. Sonce izide ob 5:29, zaide ob 6:17.

Velika denarna kriza je zadela Francijo

Finančni minister Clementel je podal ostavko in morda pade ves Herriotov kabinet radi nameravane inflacije. Burna debata v senatu.

SOCIALISTI ZAHTEVAJO PREVZETJE KAPITALA; SO PROTI HERRIOTOVEMU NAČRTU.

Pariz, 3. apr. — Finančni minister Clementel je sinoči podal ostavko, ko je videl, da je večina v senatu proti njegovemu načrtu inflacije denarja. Danes zjutraj je bilo uradno naznanjeno, da je senator Anatole de Monzie sprejel Clementelovo mesto. De Monzie je vodil komisijo, ki je lani sprejela pogodbo priznanja s sovjetsko Rusijo.

Vladna kriza pa še ni odstranjena in mogoče pade Herriotova vlada, če Herriot pravočasno ne sklene kompromis z desničarji v senatu in s socialisti v nižji zbornici; oboji nasprotujejo njegovemu načrtu finančne reforme. Socialisti zahtevajo, da vlada osvoji njihovo točko o prevzetju kapitala.

Kriza je izbruhnila včeraj popoldne, ko je finančni minister Clementel poročal senatu o svojem novem načrtu. Načrt se glasi, da vlada natisne bankovcev za šest milijard frankov in jih vrže v denarni obtok. Clementel je dejal, da manjka papirnatega denarja v deželi.

Opozicija je takoj zagnala krik: "Inflacija! Frank pojde na pot nemške marke!" Clementel je pobijal izbruh in tajil, da vlada misli na inflacijo. Dejal je, da nov papirnat denar podpre trgovino in podjetnike. Herriot je tudi zagovarjal načrt in dokazoval, da valuta franka ne bo nič trpela.

Pomagalo ni nič. Večina senata je pokazala, da je proti načrtu. Neprenehoma so doneli klici: "Ostavka, ostavka! Resignirajte!"

Clementel je v svojem zagovoru tudi dejal, da bo Francija plačala vse dolgove Združenim državam. — Desničarji v senatu so ljuto napadali Herriotovo vlado radi vse njene politike. Rekli so, da je Herriot zapravil francoski kredit v Nemčiji in kompromitiral 32 milijard frankov posojil v Rusiji. Dovolil je — so rekli — da Nemčija zopet postaja gospodar Evrope, in če se zgodovina Rima in Kartage ponovi, bo Francija druga Kartaga.

Socialisti v Nemčiji naredili pakt s klerikalci

Sprejeli bodo kandidaturo dr. Marxa, klerikalci pa narede mesto Braunu v Prusiji.

Berlin, 3. apr. — Danes poročajo, da se je kompromis med socialisti in centristi (katoliška stranka) posrečil. Klerikalni ministrski predsednik Prusije, Hoepke-Aschoff, je podal ostavko in naredil prostor socialistu Braunu, ki je bil kandidat za predsednika republike. Ako pruska zbornica izvoli Brauna ministrskim predsednikom Prusije, tedaj socialistična stranka osvoji kandidaturo dr. Marxa, katoliškega predsedniškega kandidata.

Ta kupčija, katero so sklenili voditelji — ako sploh še obvelja — ne ugaja mnogim klerikalcem, še manj pa socialističnim delavcem. Katoličani se jeze in tožijo, da bo njihova stranka "trpela na ugledu", mnogi socialisti pa pravijo, da največji madež zanje bi bil, če volijo klerikalca. To pomeni, da bodo tisočeri socialisti volili komunističnega kandidata.

Politični opazovalci so mnenja, da bo dr. Marx izvoljen z večino dveh milijonov glasov, ako dobi vse glasove, katere so zadnjič dobile socialistična, katoliška in demokratska stranka, ki tvore takozvano weimarsko koalicijo.

Agitirajte za "Prosveto"!

RUDARJI NAPOVEDUJEJO NEZGODO

VLOŽILI SO PROTEST PRI RUDNIŠKEM NADZORNIKU.

Novi rudniški lastniki se ne brigajo veliko za postave.

Panama, Ill. (F. P.) — Ako bodo čitatelji čitali ali slišali o rudniški razstrelbi, pri kateri bo zopet nekaj rudarskih življenj uničenih, naj se nikar ne čudijo, ako bo poročilo došlo iz Paname, Ill. Rudarji, ki delajo v rudniku Cosgrove Meehan Coal kompanije izjavljajo, da se lahko nevarna razstrelba dogodi vsak trenutek. Odposlali so protest na rudniškega nadzornika, da se kaj takega ne dogodi. Sedanji lastniki so kupili rudnik nedavno od tega in so uvedli popolnoma nov sistem, da znižajo produkcijske stroške pri produkciji premoga, ki ne sloni na postavah in ki je rudarje tako ozlovoljil, da groze s stavko.

Panamska jama je poznana v taylorvilskem distriktu po državnem nadzorniku kot taka, v kateri se nabira največ plina. Tri eksplozije v preteklosti so tako opalile 28 rudarjev, da so umrli. Navadno se skoraj vse eksplozije v rudnikih dogode na ta način, da plinska razstrelba zapali premogov prah.

Premogov prah gori s tako hitrico kot strelni prah ali smodnik. Državna postava določa, da se mora ta prah odstranjevati; pota, po katerih se vozi premog iz rudnika, pa morajo biti poškropljena. To delo se opravlja ponoči, da rudarji lahko po dnevu dejajo. Po prejšnjih eksplozijah je stara kompanija imela vedno zaposljenih 125 delavcev ponoči, da so vršili varnostno delo. Ena skupina ni delala drugega kot čistila hodnike.

Nova družba je pa to število delavcev omejila na dvanajst. Hodniki se ne čistijo. Zračni toki so bili zaprti. In glavni zračni tok zdaj kroži skozi zapuščen hodnik, preden doseže hodnike, v katerih delajo rudarji. Nevarnost tiči v tem, da so stari hodniki polni plina, katere so zaprli s stenami iz betona. Zemlja nad starimi hodniki se seseda in nastale so razpoke v treh stenah iz betona. Kadar prihaja plin skozi razpoke, ga zračni tok nese v hodnike, v katerih delajo rudarji. Ako plin dobi stik z električno iskro ali s plamenom odprte rudarjeve svetilke, tedaj je tukaj eksplozija.

Šest rudniških delavcev dela v rudniku. Ako nastane eksplozija, tedaj bodo tisti, ki bodo v njeni bližini, raztrgani na kose, drugi bodo strašno opaljeni, javnost se bo pa čudila in povpraševala, na kakšen način se je to zgodilo.

Panamski rudarji, ki so doživeli prejšnje eksplozije, zahtevajo, da se postave izvedejo. Kompanija se ni ozirala na njih zahtevo in rudarji so obvestili državnega nadzornika. John Millhouse, nadzornik, je dokončal tridnevno preiskavo. Njegovo poročilo, ki je nabito vrhu rudnika, pravi, da so štirji hodniki za prevoz "zelo prašni in umazani". Neki drugi prevozni hodnik je omenjen kot "izredno umazan". Njegova priporočila se deloma čitajo: "Omenjeni prevozniški hodniki se morajo počistiti in poškropiti z vodo." Hodnik, ki se seseda, ni omenjen, da se zapre, ampak o njem se priporoča, da se skrbno pazi nanj in vselej skrbno preišče, preden prično rudarji z delom.

Rudarji temu ugovarjajo in pravijo, da se zemlja ravnotako seseda podnevu kot ponoči.

Dober teden je minil, odkar je nadzornik zapustil rudnik. V tem tednu ni kompanija izvršila nobenih sprememb. Kompanija meni, da ne more obratovati rudnika z dobičkom, ako se mora ravnati po državnih postavah. Pri tem pa kaže na konkurenco v državah Zapadna Virginija in Kentucky.

Nov pretep v italijanski zborници

Fašisti in komunisti so se sprijeli radi volilne zleparije.

Rim, 3. apr. — Včeraj so bili novi kravali v italijanski zborници, padale so pesti in neki poslanec je bil pozvan na dvoboj. Pretep je bil kot po navadi med fašisti in komunisti. Komunist Viola je obtožil fašiste, da so goljufali pri občinskih volitvah v Caserti. Viola je bil takoj napaden. Skočili so še drugi in nekaj časa je bil malone splošen pretep. Fašiste je vodil kot po navadi Farinacci, tajnik fašistovske stranke. Končno je bil Viola pozvan na dvoboj.

Istočasno se je Mussolini pokazal v senatu in dejal, da mora Italija imeti veliko armado, kajti on ne verjame, da Evropa dobi kak mir. Glasovanje v senatu o predlogi za reformiranje armade je bilo nato odgodeno.

Poljaki se boje ruskih represalij

POLJAKI SE BOJE RUSKIH REPRISALIJ.

Umor dveh komunistov, ki sta bila na potu v Rusijo, je razburil duhove na Poljskem in v sovjetskih republikah.

Dunaj, 3. apr. — Sovjetska Rusija in Poljska sta alarmirani vsled situacije, ki se je pojavila radi umora dveh poljskih komunistov v vlaku, ki ju je peljal v Rusijo, kjer sta imela biti zamenjana za poljske jetnike. Umor je izvršil policijski častnik Muraško, ki je spremljal jetnika do meje. Ubita komunista sta bila Baginski in Večerković. Muraško pravi, da je z dvojnim umorom izvršil svojo "patrijotično dolžnost".

V Rusiji je 36 poljskih jetnikov in med temi je bilo 15 obsojenih na smrt. Vsi so imeli biti zamenjani za boljševiške jetnike na Poljskem. Poljaki so zdaj v strahu, da sovjeti izvrše smrtno obsodbo. Iz Moskve poročajo, da je tam zavladala velika ogorčenost, ko je prišla vest o dvojnem umoru. Moskovski komunisti so bili že pripravili slavnosten sprejem Baginskemu in Večerkoviću, ko so izvedeli za umor.

Socialisti v poljskem parlamentu so včeraj zahtevali najostrejšo kazen za morilca. Premijer Grabski je odgovoril, da Muraško pride pred sodišče.

DIAL JE PREJEL PLAČILO.

Washington, D. C. (F. P.) — Bivši senator Dial iz Južne Karoline, ki je pri važnih vprašanjih podpiral upravo, je prejel nagrado. Bil je demokratični pohabljeni račjak. Predsednik ga je imenoval v izredno komisijo za Muscle Shoals. Prejemal bo seveda plačo, ki ne bo majhna. Dial je glasoval, da se Muscle Shoals izroči trustu za proizvajanje električne sile po določbah v Underwoodovi predlogi. Dial lastuje bombažne tovarne in je velik nasprotnik javnega ljudskega lastništva.

Stavka dijakov v Franciji ni popolna.

Pariz, 3. apr. — Pozivu na stavko na francoskih univerzah se je odzvalo približno 80 odstotkov dijakov v Parizu, na zunanjih vseučiliščih pa še manj. Na univerzi v Lyonu ni stavke. Iz vladnih krogov poročajo, da so politične reakcijonarne stranke organizirale stavko dijakov v svrho, da spravijo Herriotovo vlado v škripce. Vlada pravi, da stavka ne izpremeni njenega stališča napram dekanu pravne fakultete na pariški Sorbonni.

Ako se v panamskem rudniku zopet dogodi razstrelba, je nepotrebna komisija, ki bi iskala vzroke za eksplozijo. Rudarji, nadzornik in kompanija jih poznajo.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (Marc 31-1925) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PRODUKCIJA NA POLJU MEHKEGA PREMOGA PEŠA.

Trg za mehki premog postaja hitro slab.

Industrija še ni prav nič oživela in tudi časi, v katerih bodo primanjkovali industrijski delavci, so še zelo oddaljeni. Taki zaključki se dajo napraviti na podlagi poročila o produkciji mehkega premoga, ki ga je objavila geologična pregledna služba. Poročilo pravi, da je bilo v tednu, ki je končal z dnem 21. marca t. l., produciranega za trinajst odstotkov manj mehkega premoga, kot v tem tednu v letu 1924. Že v tednu, ki je končal z dnem 14. marca, je bilo produciranega 750,000 ton manj premoga. Premogovniški podjetniki so sporočili geologični pregledni službi, da je vzroke za ta pojav iskati v tem, ker povpraševanje po mehkem premogu na trgu hitro pojenjuje.

Ako ni povpraševanja po premogu na trgu, je to dosti razumljivo znamenje, da tudi tovarniška industrija nima naročil.

Tudi produkcija antracitnega premoga peša. Sedaj producirajo približno za 350,000 ton antracitnega premoga manj kot ponavadi.

Lansko poletje so rudarji preživeli trde čase. Zima je bila še hujša zanje. In še preden je premogovniška industrija oživela dobro, je pričela zopet dremati.

V nekaterih rudarskih naselbinah je položaj naravnost obupen za rudarske družine. Že več ko leto dni je družinski oče delal le po nekaj dni v tednu. Zdaj, ko prihaja pomlad, so se pa razmere tako zasukale, da bodo veliko rudnikov zaprli in ustavili delo popolnoma v njih.

Podjetniki pa s svojo taktiko še poslabšujejo ta obupni položaj. Pričeli so odpirati premogovnike v neorganiziranih krajih. Rudarjem pa ponujajo take mezde, da komaj zaslužijo za neslani krop.

Navzlic takemu položaju pa delavski tajnik poroča, da brezposelnost ni večja kot v normalnih časih.

Normalni časi pomenijo torej za delavce stradanje, trpljenje in pasje življenje. Ni čudo, da so kapitalisti po vojni rjuli na ves glas: "Nazaj, nazaj v normalne čase!"

VOLITVE V NEMČIJI.

V nazadnjaških političnih krogih niso prav nič veseli izida predsedniških volitev v Nemčiji, ki so se vršile dne 29. marca. V teh krogih so pričakovali, da bo vodil monarhistično-narodnjaški kandidat. Na drugem mestu po njih sodbi bo pa Marx, kandidat centruma. Posebno nemilo je dirnula te kroge v obraz resnica, da je socialistični kandidat prejel več ko osem miljonov glasov, za komunističnega jih je pa bilo oddanih dva miljona.

Nazadnjaški krogi bi bili doživeli še večje razočaranje, ako bi ne bili delavci poceplјeni v dve močni stranki in ne bi delali tudi štafaže v raznih meščanskih strankah.

Če bi bili delavci in nemški kmetje združeni, bi že dne 29. marca izvolili svojega predsednika in ožje volitve bi bile nepotrebne.

Moč nemškega delovnega ljudstva je precej narastla, ni pa še dosegla tiste moči, ki je potrebna, da popolnoma potlači upe nemških monarhistov in narodnjakarjev, ki še vedno sanjajo, da Nemčija dobi cesarja. Precej bo treba v Nemčiji še agitacije in poduka, da nemško delovno ljudstvo spozna resnico, da ima enega samega nasprotnika—kapitalizem, kateremu služijo za privesek monarhizem, militarizem, nacijonalizem in klerikalizem.

Hude so posledice vojne, ki so zadele nemško delovno ljudstvo, dasiravno ni zakrivilo vojne. Hudodelci z zlatimi našivi na uniformah in frakih, ki so povzročili vojno, niso trpeli teh posledic. Oni so vživali in živeli udobno, kot pred vojno in v vojnem času. In to strašno trpljenje, v katerem je živelo delovno ljudstvo v vojnem času in po končani vojni, ni toliko podučno učinkovalo, da združi nemško delovno ljudstvo proti svojemu skupnemu sovražniku. Ta resnica dokazuje, da le trajni poduk navzlic hudim preizkušnjam in čudeznim iznajdbam še najbolj povpešuje razvoj v človeški družbi.

JAVNA GOVORNICA

(Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.)

Puyallup, Wash. — Delavcu gre tako kakor povsod. Kdor ima delo, se ga zvesto drži, kdor ga nima, gre za njim. Težko je dobiti delo. Ljudje prihajajo iz vseh krajev.

Dolina Puyallup je jako lepa. Kmetovalci se bavijo največ s kokošjerejo. Zemlja je jako draga. Sedaj je pričelo drevje poganjati svojo lepo cvetje, prespalo je vso zimo in zdaj se poživljeno obnavlja k novi spomladi, novemu cvetu in sadu.

Imamo pa tu kar deset cerkva, iz česar je sklepati, da so ljudje tod okoli še pobožni. Tudi katoličani imajo svojo cerkev, ki pravijo, da bodo za velikonoč rabili velike koverte. Slišala sem pritožbe nekaterih župljanov, da duhovna čisto nič ne briga, kje bo družinski oče dobil denar, samo da da za cerkev. Tudi opazko sem čula, da bisaga katoliškega župnika ni nikdar polna, pa naj bi noč in dan metal vanjo. Biti mora res velika, ali pa nima dna.

Nekoč mi je prišel v roke list, ki ima čudno ime. Kaj takega še nisem videla. To je namreč "Amerikanski Slovenec — Edinost". Začudena sem ugledala, kako grdo napadajo naš delavski list Prosveto in naše napredno ljudstvo. To pa res že presega vse meje. Bolj če hodijo v cerkev in čimbolj so pobožnjaški, toliko bolj se togote in hinavsko obrekujejo. Kaj jih res takih stvari učijo v cerkvi? Ali jih tako uči Kristus? Dokler so v cerkvi, bi svetnikom noge pojedli, komaj pridejo ven, pa že napadajo poštene ljudi. Zovejo jih brezverce. Oni, ki niso brezverci, ali ne garajo in delajo ravnotako težko kakor drugi? Ali njim iz nebes padajo dobrote?

Brala sem, da bodo imeli misijon. Ta res ne bo v škodo, vsaj onim ne, ki se pečajo z odpiranjem kovert. Ampak koliko koristi tistim, ki polnejo koverte za podeljene odpustke, pa sklepam iz skušenj iz stare domovine. Bil je misijon. Stare ženice so se drenjale in prerivale, katera bo prej na vrsti. Jezno so se ozirale name, ko je izza spovednice pogledal misijonar in namignil, da sem jaz na vrsti, torej naj jaz pokleknem. Saj so bile tudi lahko jezne, ker bila sem skoraj najzadnja. Godrnjaje so se stare kandidatinje za spoved odmaknile, meni se je pa sitno zdelo, ampak mislila sem si, da mora biti že tako prav, ko spovednik zapoveduje, da grem prva na vrsto. Bila sem stara osemnajst let. Namesto spovednih molitvic, mi je skozi ono mrežo govoril take reči, da bi se od sramu najrajša zgubila s klečalnika. Poleg tega me je s svojimi mehkimi prsti cukal za nos, da me je še tri dni na tistem mestu peklo.

Takrat se mi je zasvetilo v glavi. Za vedno sem zapustila spovednico. Bo mene kak grešen kozel spovedoval, ko mu je vest črna kot bi jo s sajami namazal. Pa naj le prirejajo misijone, ljudje se bodo enkrat tudi tega naveličali.

Lep pozdrav zavednim rojakom, Prosveti pa želim mnogo naročnikov. — **Mary M. Kezeil.**

Bear Creek, Mont. — Leta 1923 sem 7. marca zapustil Bear Creek in se namenil proti vzhodu. Mislil sem, da bom delal pri kakem delu od zunaj čez poletje. Rajši se namreč gibljem na čistem zraku kot pa po zatohlih jamah. Tako sem delal tudi leta 1920 in 1921 po Washingtonu in Oregonu, kjer so delavci dobro organizirani in imajo osemurni delavnik, kar je čez, pa plačano kot čas in pol. Mislil sem torej, da je na vzhodu ravnotako. Prevozil sem se osem tisoč milj v devetih mesecih po Wyomingu, Kansasu in Coloradu, obranal sem Missouri in Illinois, pogledal v Ohio, Michigan in Wisconsin tja do Buffala v New Yorku. Razočaran sem se vračajoč proti zapadu še obrnil v Minnesoto in Nebrasko, a končno dospel nazaj v Bear Creek, Mont. Sprevidel sem, da je na zapadu še najboljše za delavca. Vsepovsod sem videl, da delajo po 10, 11, 12 ali celo po 14 ur. To me je često tako raztogotilo, da sem začel kar priganjati delavce, naj se organizirajo. Pa me je nagovarjajočega, naj pristopi k organizaciji, zavrnil Poljak: "To je moja organizacija!" In pokazal je na cerkev.

"Ta ti torej veleva, da moraš delati po dvanajst ur na dan in za 35c na uro?"

Spet je slepec pojasnjeval: "Naš gospod dekan uče, da je vsaka organizacija proti bogu, a tista I. W. W. je pa ravnotaka kakor če bi se dal hudiču zapisati."

Ker s tepcem ni mogoče imeti opravka, sem ga pustil. Ali preddelavec je izvedel in mi izročil takoimenovani "blue paper". Drugi dan sem šel spet na pot. Vsekakor pa sem še prej pogledal cerkev, v katero je imel Poljak toliko zaupanja. Bila je katoliška. Sličnih ognjišč, odkoder se širi neumnost kakor se je nekoč z atenske Akropole širila modrost, sem videl še vse polno. Druga se je imenovala metodistovska, tretja baptistovska, pravokrščanska, prezbiterijanska, luteranska, špiritualistična, episkopalna, judovska, evangelistična, unitarska itd. itd. Vse edinozveličavne, vse pravoverne, vse poneumnjevalne. Da, braćo, tudi pravoslavno sem videl in še ortodoksno povrhu, ki je tudi edinozveličavna in ničmanj poneumnjevalna. Bog i bogme i troji zobel!

Vsa ta "pribežališča" so na škodo delavskemu gibanju, ker vsako izmed njih se strinja z današnjim krivičnim družabnim redom, ki ponižuje delavsko ljudstvo na stopnjo suženjstva. Kdaj se jih bomo osvobodili, kdaj spremenili te številne domove, ki jih je zgradilo delavstvo, v šole? Kdaj se bo delavstvo prenehalo tolažiti z nebesi po smrti, katere obljubuje vsaka izmed številnih cerkva. Povrhu so še tako nesramni ti dušni pastirji, da vsak trdi, da bodo samo tisti izveličani, ki njemu slede in njemu nosijo v bisago, vsi drugi bodo goreli v peklu. — **Frank Robich.**

Milliston, Wis. — Posebno rada berem dopise od farmaric, pa ne takih, kakoršen je od dopisovalke iz Tomaha, Wis. Rojakinja nasprotuje dopisovalki iz Millstona čisto neupravičeno. Krivica se s tem godi nam vsem v Millstonu. Smelo trdim, da teče debela smetana dopisovalki iz Millstona, katera tudi prejme zanjo lep izkupiček. Smetane namreč ne prodaja v domačem mestu, pač pa jo pošilja v smetanarno. Po borovnice pa ni treba iti dalj kot sto korakov daleč. Še jaz sem jih nabrala osemnajst zabojev, ne da bi šla miljo daleč od doma. Tu je res pravi kraj za borovnice, kajti ljudje pridejo celo po sto milj daleč v te kraje, ko je sezona, tod postavljajo šotore in obirajo boronice, od katerih je vse plavo, ko je dobra letina.

Iz hlodov, ki jih posekajo po tukajšnjih gozdovih, nažagajo po trideset palcev široke dile, kar bo torej malo več kot kol za ograjo. Pogledat je treba priti v Millston na žago, kjer so veliki kupi hlodov in skladanice desek. Ena žaga je obratovala vso zimo. Jaz sama sem precej dobila za hlode in kolikor je poslopja, je vse iz domačega lesa. — **Čitateljica.**

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radovednež. — Ni za 'mujo', da bi poizvedovali za naslove patrov. Sploh dvomimo, da boste z lahkoto dobili njih naslove, ker v Chicagu so ti ljudje tako malopomembni, da malokdo ve zanje. — Pozdrav!

DRŽAVA COLORADO PROTI VARSTVU OTROK.

Denver, Colo. — Državna zbornica je odklonila amendment za varstvo otrok. Varstvo otrok ni seveda prohibicija. Ko je bil amendment za prohibicijo pred legislaturami, so hitele države s sprejemanjem tega amendmenta. Kar kosale so se med seboj, katera ga bo prva osvojila. Zdaj, ko gre za varstvo otrok, za poduk in izobrazbo, pa ni najti pri zakonodajcih tega navdušenja.

Ako bodo volilci iz tega postopanja zakonodajcev dobili pravi nauk, tedaj bodo pri prihodnjih volitvah prav zanesljivo glasovali proti zakonodajcem, ki so proti zvezni zaščiti otrok. Če pa volilci ne bodo dobili tega nauka, bomo pa še dolgo čakali, da napoči stoletje otrok.

ŽARKOMET

Še nekaj o kontroli porodov.

Včasih je reven kmet ali delavec, ko se mu je rodil peti, šesti ali sedmi krik — kakor pravi pesnik Seliškar — vzdihnil: "Ah, naj rastejo, svet je velik, bo že Bog skrbel zanje."

Svet je res velik, toda revčki so rastli in umirali v tesni kmetovi ali delavčevi bajti. In zanje je moral skrbeti edino oče, ali pa mati, če je oče umrl. V Nemčiji je pred kratkim neka delavka porodila 27. dete. Samo enajst ima živih! Ostalih 16 je bilo rojenih le zato, da je mizarski mojster nekaj zaslužil, ko je zbil 16 tružic. Po mnenju hinavcev je to kajpada dobro in moralno.

* * *

Štirinajst točk iz trpinovega življenja.

1. V devetem letu materina smrt. 2. V desetem letu očetova smrt. 3. V enajstem letu služba za črn kruh. 4. Pustim službo pri teti, kjer je bilo prvo izkoriščanje. 5. V 14. letu pustim šolo, da so me lože izkoriščali. 6. V 15. letu se začnem učit muzike. 7. V 16. letu mi kapucinar ne da odveze, češ naj pridem drugo nedeljo, pa me še danes čaka! 8. V 18. letu zapustim domovino: sedem na vlak v Škofji loki in se znajdem v East Palestinu, O. 9. Prvič me spravijo živega pod zemljo. 10. Podam se iskat sreče pa jug, sever in zapad, a končno se vrnem na vzhod v Penno. 11. Stopim v zakonski jarem. 12. Slovenski katoličan me spodi iz stanovanja v najhujši zimi, v decembru 1917, ker se ni strinjal z mojim prepričanjem. 13. Postanem kmetovalec trpin. 14. Postanem socialist kot večina takih trpinov. — Jacob Bergant iz Lisbona, O.

* * *

Amerikanizem.

Plačaj pošteno svoje davke, toda ne izprašuj koliko plačujejo drugi, ker to ni pošteno!

* * *

Pater dobi nov klopotec.

Cenjeni Žarkomet! Te dni je šel c. kr. uradnik skozi "brikjard" k našemu pesniku. To pomeni, da se zopet nekaj razlije po patrovi fliki. — Governor je odredil, da morajo vsi špiritisti iz mesta. Če pojde tudi naš milijonar z 'brikjard-bulevarda" ne vem. Milijonarji se lahko odkupijo. Težko bi bilo zapustiti gnezdo in Jakca. — Spokornica, Collinwood, O.

Kampanja za nagobčnike.

Cenjeni K. T. B.! Depeša iz Milwaukee je naznanila, da pride nekdo "sfiksat" nagobčnike. Res se je zgodaj zjutraj pokazal motovil. Kmalu smo bili vsi pokoncu in začele so se ostre diskuzije, nato pa zabava in ples. Reporter je pa malo preveč pogledal v čašo in domov grede je meril cesto. Druge katastrofe ni bilo. — F. J., Universal, Ind.

* * *

To se godi le v sv. letu!

Cenjeni Žarkomet! V Barbertonu se je organizirala družba za prašičerejo. Piča pride iz Kazimirjeve kuhinje menda brezplačno. Začasni odbor te, Bogu nedopadljive družbe je sledeči: pater Kazi, predsednik; pater Hudi, voznik piče; nadzornik in upravitelj pa naš domači pastirc. — Prijatelj klobas, Barberton, O.

* * *

Dogodek št. 27.

V okolici Logatca je živela lepa, pobožna devica. Nekega dne se je raznesla vest, da je devica zamaknjena. Govorili so, da vsak dan od desetih do enajstih govori z Bogom in da ve za vse pokojne, kje je kateri, kako daleč je še od nebes in koliko maš je treba plačati za njegovo izveličanje. Od vseh strani so ljudje drli k njej in jo izpraševali po svojih ranjkih, ona pa je imela za vse pripravljen odgovor. Župnik je bil zelo vesel. Imel je dosti dela in zaslužka za maše in očenaše. Končno se napotim tudi jaz k njej. Kmalu mi je njena zamaknjenost presedala in začel sem protestirati. To mi je pomagalo, da sem se rešil nadaljnega poslušanja. Vrgli so me pod kap. Šel sem v sosedno hišo, a komaj sem prestopil prag, že vidim, da prihajajo za menoj. Skočim skozi okno in tako sem odnesel zdravo kožo. Pozneje sem izvedel, da me je "svetnica" kljub svoji "zamaknjenosti" spoznala in poslala ljudi za menoj, naj me nabijejo, češ da sem jo motil, ko je govorila z Bogom. Z mojo pomočjo je bila sleparka razkrinkana in poslana v neprijeten kraj, kjer je priznala sleparijo. Jaz pa sem takrat bil zapisan v črne bukve v župnišču. — J. M., Sheboygan, Wis.

* * *

Listnica:

F. P., Ind. Harbor. — Osebne afere ne spadajo sem. Poskrbite, da dobite pravico na sodniji. **K. T. B.**

Delavska pogodba pred 1500 leti

Revija "The Highway" v Angliji je pred kratkim objavila zelo interesanten dokument iz 5. stoletja. Dokument je prevod pogodbe, ki je bila sklenjena med delodajalcem in delavci stavbne stroke v Sardisu, Mala Azija, dne 27. aprila 459.

Delavci, omenjeni v tej pogodbi, so zidarji, tesarji in drugi rokodelci stavbne stroke. Bili so obtoženi, da zanemarjajo svoje delo in drugače škodujejo delodajalcu. Kakor izgleda, so bili delavci organizirani. Delodajalec je zahteval od sodnika, naj posreduje. Nato je bila pred sodnikom sestavljena sledeča pogodba, v kateri navajajo delavci svoje pogoje in dolžnosti:

"Prisegamo pri živi sv. Trojici in pri ohranitvi in zmagi našega gospoda vseh prebivalcev na svetu Flavija Leona, avgusta in cesarja, ki naj živi še dolgo let —

1) da bomo dokončali vsa dela, ki jih dobimo od delodajalca, dobro in pošteno pod pogojem, če nam delodajalec izplača vso plačo točno kakor smo se dogovorili;

2) ako kateri izmed nas ne bo mogel dovršiti izročenega mu dela, bodisi iz javnih ali privatnih razlogov, tedaj drugi primemo za njegovo delo in ga izgotovimo, ampak le pod pogojem, če je dotičnik, ki ne dovrši dela, iz naših vrst in če mi ne bomo na škodi s takim nadomestnim delom;

3) ako bo kateri izmed nas naredil škodo delodajalcu vedoma in namenoma ob času, ko je na delu, se zavežemo plačati tako škodo;

4) če se kateri izmed nas odstrani od dela, mora sam izgotoviti započeto delo;

5) ako delavec zboli, mora delodajalec čakati dvajset dni, predno najame drugega na njegovo mesto;

6) če mož, ki prevzame delo, pusti delo brez vzroka in nas pripravi ob zaslužek, se zavežemo plačati . . . (vsoto) . . . kot kazen, ki se porabi za javna dela, a dotičnik, ki noče delati, bo moral plačati osem zlatnikov in poleg tega bo podvržen še drugim kaznim za krivico, ki jo stori nam, ker nas pripravi ob delo.

7) Ta pogodba mora ostati nepretrgana in neprekršena do zadnje črke. V svrho, da zvesto plačamo vse zapadle kazni, zastavljamo na tem mestu vso našo skupno in posamezno lastnino, sedanjo in bodočo vsake vrste."

Ta pogodba pomeni, da so se delavci pogodili, da bodo delali le tedaj, če bodo točno plačani, da imajo v slučaju bolezni 20 dni časa za okrevanje, predno jih more delodajalec odsloviti, in končno znači, da so delavci že takrat — pred 1500 leti — imeli neke vrste zaprto delavnico, oziroma priznanje unije. Dokaz temu je druga točka, ki je določala, da člani sami dovrše delo tovariša, ki iz tehtnih vzrokov izostane od dela.

Mezda ni omenjena. Vsekakor se je vsak pozamezen rokodelec pogodil za plačo z gospodarjem. To dokazuje 1. točka pogodbe: "kakor smo se dogovorili". Pritožba delodajalca, da "delavci zanemarjajo svoja dela in drugače škodujejo", najbrž pomeni, da so delavci zastavkali.

Avstrijski nadvojvoda — navaden delavec.

Dunaj, 3. apr. — "Jaz sem navaden delavec, ki mora skrbeti za ženo in dva otroka." Tako je dejal nadvojvoda Leopold, ki je bil aretiran in pripeljan pred sodnika na obtožbo, da je z motorcikljem podrl in poškodoval drugega delavca. Nadvojvoda je pojasnil, da ima ponočno delo. Na motorciklju razvaža filme od gledališča do gledališča in vedno se mu mudi. Sodnik ga je obsodil na 20 šilingov globe.

Tunelski delavci so zmagali

IZVOJEVALI SO POSTAVNI KRAJŠI DELAVNIK.

Prizadevanja podjetnikov so spodletela.

New York, N. Y. — Unija tunelskih delavcev, ki delajo v stisnjenem zraku, šteje tri tisoč članov. To pomeni, da so v državi New York organizirani vsi delavci, ki opravljajo to nevarno delo. To dejstvo pa tudi pove, zakaj se tunelski delavci in njih zahteve upoštevajo. Ti delavci so zahtevali, da legislatura sprejme postavo, ki zanje skrajša delavnik, sicer ne, bodo morali delavci sami za skrajšani delavnik izvojevati s stavkami. Legislatura je sprejela Nicol-Phelpovo predlogo, ki skrajšuje delavnik za te delavce, ki kopljejo tunele pod rekami in morjem. Postavo je podpisal guverner Smith in postane pravoveljavna z dnem 1. julija.

Zastopniki podjetnikov so se sicer bojevali proti predlogi. Kmpak zakonodajci so spoznali, da so tunelski delavci organizirani in da bodo vseeno izvojevali svoje zahteve, ako legislatura ne stori ničesar zanje.

Zastopniki delavcev so izpovedali pred legislativnim odsekom, da zdravniki poročajo napačno o boleznih tunelskih delavcev. Veliko bolezni, ki prihajajo zaradi tega, ker delavci delajo v stisnjenem zraku, označijo kot revmatizem.

Šesturni delavnik prične pri 5 funtih zračnega pritiska nad normalo. Ta delavnik je razdeljen v dva delavnika po tri ure. Kadar je šesturni delavnik pričel pri 21 funtih zračnega pritiska nad normalo. Štiriurni delavnik prične pri 26 funtih zračnega pritiska mesto pri trideseterih. To pomeni, da bo veliko število delavcev delalo le štiri ure na dan, ker se največ dela izvrši pri pritiskom 26 in 30 funtov. Delavne ure se vedno bolj krčijo, dokler se ne doseže 48 funtov pritiska. Delavci, ki delajo v takem zračnem pritisku, delajo le eno uro na dan.

Kaj bi bili tunelski delavci brez organizacije? Nič! Kdo bi oziral na njih zahteve? Nihče. Gotovo pa ne tisti, ki jih izkoriščajo in ki bogate od sadov njih dela!

BO PRIHAJALO PIVO IZ KANADE.

Čep še ni zabit!

Ottawa, Ont. — Prohibicijonisti so si od veselja meli roke, ko je bila sklenjena vzorna medn[illegible]na pogodba med Kanado in Združenimi državami. Rekli so: "Zdaj je pa konec dovažanju žganja in piva iz Kanade v Združene države."

To veselje je seveda trajalo, dokler ni minister za trgovino izdal svojega oficijelnega poročila. Poročilo pove, da je bilo iz Kanade poslanih v Združene države 912,492 galon piva v letu, ki je začelo z dnem 1. marca t. l. Pivo, odposlano v Združene države, je bilo vredno $11,087,347, žganje pa $6,310,740.

Te opojne pijače so bile izvožene legalno, kajti naznanjene so bile pravilno kanadskim obmejnim stražnikom. Trgovski minister pravi, da so za tihotapstvo opojnih pijač odgovorni le tihotapci z opojnimi pijačami in nikdo drugi.

Prohibicija je velika farsa.

DIMNIKI ZA AVTE.

New Haven, Conn. — Fandeli Anderson, profesor kemije na univerzi v Yalu, zvedenec v strupenih plinih, je predaval pred društvom inženirjev o nevarnosti za človeško zdravje zaradi strupenih plinov, ki jih izpuhtevajo avti. Ti plini ostanejo pri tleh in ljudje jih vdihavajo. Profesor je priporočil, da se avti opremijo z dimniki, ki odvajajo plin tako visoko, da jih ljudje ne vdihavajo.

Nova albanska revolta potlačena.

Dunaj, 3. apr. — Iz Tirane je prišla včeraj vest o novi revolti v Albaniji, ki pa ni dolgo živela. Upniki, nasprotniki sedanje vlade so hoteli okupirati Tirano. Ustrelili so carinarnico in ubili nekaj oseb. Policija je ujela 8 vstašev, ki so bili takoj obsojeni na smrt po vojnem sodišču obsojeni.

ZASTOPNIKI VELIKE DENARNE MOŠNJE NISO NIČ KAJ ZADOVOLJNI.

Predloga za organiziranje državne policije pojde najbrž na polico.

Springfield, Ill. — Zagovorniki Dunlapove predloge za organiziranje državne policije so imeli smolo pred senatnim odsekom. Napenjali so svoja pluča in mučili svoja grla, toda senatorji so ostali gluhi in nemi na njih prizadevanje. Opozicija je dosegla to, kar je hotela. Predloga bo predložena senatu, toda brez priporočila. Ta predloga se je razpravljala pred odsekom za vojaške zadeve.

Ravno ob tem času je pa razpravljal odsek za ceste in mostove o Barrovi predlogi, ki razširja sedanjo patruljno službo na javnih cestah. Odsek bo predlogo soglasno priporočil. Privatni velebizniški interesi niso nič kaj zadovoljni s to predlogo. Oni bi radi imeli državno policijo, ki bi jo lahko ob času stavke vporabili proti stavkujočim delavcem. Tega bankirji in veleinteresi ne povedo odprto. Zato bodo sprejeli najbrž kompromis in izrekli, da so zadovoljni tudi z Barrovo predlogo.

SOPROG JE PRIZNAL UMOR S SEKIRO.

Žganje mu je vzelo pamet.

La Grange, Ill. — Frank Weller je priznal, da je ubil svojo ženo s sekiro. Navadno je bil Weller zelo delaven. Kadar je pričel piti, pa ni odnehal zlepa. Ob takih prilikah ga je žena iskala, dokler ga ni našla in odvedla domov ali mu je pa preskrbela za toliko časa počivališče v občinskem zaporu, da se je streznil. Kadar je bil trezen, je bil zelo prijazen napram svoji ženi. Prijela ga je zopet strast po žganju. Kmalu po Božiču je pričel piti. Marsikateri dan je po njegovi lastni izpovedi zvrnil od 20 do 40 čašic žganja. Živel je kakor v večni omotici. V soboto je zopet zahteval denar za žganje od svoje žene. Žena mu ni hotela dati denarja in pograbil je sekiro in jo udaril čez glavo. Bilo je ob devetih zjutraj. Nato se je podal zo po žganje.

Mrliška porota je njega in Leopold Portnerja iz La Granga, ki ga je redno zalagal z jerušom, obtožila umora. Policija še nima Portnerja in ga išče v mestu in okolici.

ZASLIŠANJE ZA OBTOŽBO SODNIKA KONČANO.

Poročilo bo predloženo kongresu v jeseni.

St. Louis, Mo. — Zborniční justični pododsek, obstoječ iz sedem kongresnikov, je dokončal zaslišanje glede obtožbe zveznega sodnika George Washington Englisha za vzhodni illinojski okraj. Zaslišal je priče in pregledal in preštudiral zapisnike in akte. Po izvršenem delu se je odsek razšel in se snide zopet v mesecu novembru, da izgotovi poročilo za kongres.

Sedanje zaslišanje pa ni smatrati za popolnoma zaključeno. Odsekov predsednik ima pravico sklicati odsek k zborovanju, kadar se pokaže potreba, da zboruje v času pred mesecem novembrom.

PROTESTI SO KONČNO LE IMELI USPEH.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge je vendar odredil preiskavo, ki naj dožene, zakaj je bilo odpuščenih 175 organiziranih delavcev iz vladne tiskarne. Odslovil jih je javni tiskar Carter dne 1. marca. Prihajali so številni protesti, ki so zahtevali preiskavo. Tipografična unija v Washingtonu obtožuje Carterja, da je prelomil zakon in zahteva, da se odpusti iz službe.

Odpuščenih je bilo tudi sedem strojnikov. Mednarodno društvo strojnikov zahteva, da se uvede tudi radi njih preiskava in dožene, zakaj so bili odslovljeni.

Upor zamorcev v Južni Afriki.

Capetown, Južna Afrika, 3. aprila. — Zamorci plemena Rehoboth v južnozapadni Afriki, ki je bila pred vojno nemška kolonija, so se uprli angleškim oblastem. Uporniki so oboroženi z modernimi puškami. Južnoafriška vlada je poslala vojaške čete in letalce v upornо pokrajino.

BORAH JE GOVORIL S KELLOGOM.

Washington, D. C. — Senator Borah, predsednik senatnega odseka za zunanje zadeve, je šel v državni department še tisti dan, ko je Frederick William Wile, starogardni časnikarski poročevalec in predavatelj s pomočjo radija o zunanjih zadevah, naznanil, da Kellog, ki ga podpira predsednik Coolidge, zavzema ravno tisto stališče glede Rusije, kot sta ga zavzela tajnik Colby in Hughes, da se pogovori glede evropejskih zadev.

Državni department in Bela hiša pa ne marata potrditi te izjave. Borah pravi, da je bil Wile precej pozitiven.

Japonska časnikarska propaganda v Washingtonu je prejela nalog, da mora povdarjati, da eksistenca Japonske odvisi od tesnih gospodarskih stikov s sovjeti. Združene države pa ne potrebujejo takih stikov.

ZBOROVANJE ŽELEZARSKIH DELAVCEV.

Pittsburgh, Pa. — Dne 7. apr. t. l. bo zborovala organizacija Amalgamated Iron, Steel Tin Workers of North America.

Zborovanje bo trajalo do 19. aprila.

Beneš podpira nemški garancijski pakt.

Praga 3. apr. — Edvard Beneš je včeraj v svojem poročilu o zunanji politiki dejal v zbornici, da je načrt Nemčije o garancijah za mir praktična pot za dosego miru Evropi. Beneš je tudi za vstop Nemčije v ligo, je pa proti uniji Nemčije in Avstrije.

Volitve v Belgiji v nedeljo.

Bruselj, 3. apr. — Prihodnjo nedeljo so v Belgiji volitve poslancev. Vlada je naznanila, da poda ostavko ne glede na izid volitev.

16 delavcev ubitih v Nemčiji.

Berlin, 3. apr. — V Boehlem tovarni v Lefpzigu se je včeraj podrl veliki dimnik in ubil 16 delavcev.

Turške čete pode Kurde.

Carigrad, 3. aprila. — Uradno poročilo pravi, da so vladne čete prodrle v središče Kurdistana, ker drobe moč vstašev.

NOV NAČIN ZA HITRO POŠILJANJE POŠTNIH PAKETOV.

"Special Handling".

Poštna uprava naznanja, da vsled novega zakona, ki ga je Kongres sprejel minolega februarja, se nudi občinstvu novi in hitrejši način za dostavljanje paketne pošte (parcel post). Odpošiljatelji se smejo posluževati te hitrejše službe, ako to hočejo. Nova paketno-poštna služba se imenuje "Special Handling".

"Special Handling" pomenja, da se dotični paket (parcel) ne bo odpremljal na oni način, kakor se odpremlja navadna paketna pošta, marveč da se bo v praktičnem pogledu s to pošiljatvijo ravnalo tako, kot se ravna z prvo-razredno pošto (zaprtimi pismi). Boljša ugodnost se tiče zlasti ravnanja na železnicah in drugih prometnih sredstvih med odpremnim in prejemnim poštnim uradom.

"Special Handling" pomenja hitrejšo službo na poti, po železnicah itd., dočim "special delivery" pomenja hitrejšo službo po prihodu paketa na prejemni poštni urad. Da si torej odpošiljatelj zagotovi toliko hitrejši prevoz, kolikor hitrejšo dostavitev, si mora stranka kupiti obe znamki, toliko ono za "Special Handling", kolikor ono za "Special Delivery". 'Special Handling' jamči za eno stvar in "Special Delivery" za drugo.

"Special Handling" služba je nova stvar. "Special Delivery" je v rabi že mnogo let. Znamka "Special Delivery" v praksi nikakor ne pospešuje prevažanja na poti od poštnega urada do poštnega urada po železnici itd. Občinstvo tega dostikrat ne zna. "Special Delivery" ima za posledico le hitrejšo dostavitev s strani prejemnega poštnega urada.

Zakon, ki je uvedel novo hitrejšo paketno službo pa določa, da paketi, ki nosijo znamko "Special Handling" morajo na poti biti deležni iste brze manipulacije in istega načina prevažanja in dostavljanja, kakor so jih deležni poštni predmeti prvega razreda.

Ravno tako, kakor prvorazredna pošta se ne dostavlja potom posebnega sla, razun ako nosi znamko "Special Delivery", ravno tako se ne bodo paketi z znamko "Special Handling" dostavljali potom posebnega sla, razun ako dodatno nosijo tudi znamko "Special Delivery".

Znamka "Special Handling" za pakete stane 25 centov, dočim znamka "special delivery" stane do 2 funtov 10 centov, do 10 funtov 15 centov in potem do najvišje dovoljene teže 20 centov. Ako torej kdo pošlje paket, plača običajno pristojbino za paketno pošto in kupi dodatno znamko "Special Handling" za 25 centov in znamko "Special Delivery" za 10, 15 ali 20 centov, si zagotovi najhitrejši način in najboljšo poštno službo za dostavljanje paketov. — F. L. I. S.

VESEL KONEC V FILMU.

Pravljice so za otroke. Otroci so čustveni, naivno-kruti, optimistični in polni medsebojnih nasprotij — otročji pač, ker jim manjka realnost in izkustvo. V pravljicah, ki so pisane za otroke, se zato vedno dogajajo nepričakovani, nemožni in neresnični dogodki; toda preko vseh nesreč in katastrof pomaga končno deus ex machina in vsaka pravljica konča srečno in zadovoljivo.

Skoraj bi lahko trdili, da je film prevzel "veseli konec" iz pravljice. Prvi, ki so fabricirali filme, so bili tehniki in iznajditelji, ki jih je interesiral zgolj problem živih slik. Njihovi filmi so bili pravzaprav poskusi, ki so služili znanosti. Za njimi so prišli trgovci in podjetniki, ki so od iznajditeljev odkupili patente, da so jih eksploatirali. Nikakor ne mislimo zmanjševati njihovo veliko zaslugo za razvoj filma, zakaj oni so spoznali zabavno plat filma, spoznali so, da si publika ne želi samo fotografsko analiziranih dejanj in brezveznih prizorov, marveč povesti in dram. Povesti pa spadajo v literaturo. In z literaturo niso imeli omenjeni podjetniki nobenega drugega stika, kakor onega, ki so si ga ohranili iz zgodnje detinske dobe, t. j. poznali so le pravljice, ki so jih čuli in brali kot otroci. Zanje je vsa literatura obstojala le v takratni film, v katerem je vladale le čuvtsvo, naivna krutost, nelogičnost, h koncu pa se je vendar vse izteklo srečno in v splošno zadovoljstvo. Nehote in nevede so podjetniki na ta način zadeli okus svoje prve publike, ki je obstojala po večini iz neizobraženih, primitivnih, naivnih, otroških gledalcev.

Nerazumljivo je le, če gledamo nazaj na 25letni razvoj filma, ki je v tej dobi napredoval neizmerno, da je kljub sodelovanju pesnikov, dramatikov, upodabljajočih umetnikov, učenjakov in muzikov ostal na znotraj skoraj na isti višini kot v početku. Izmed deset filmov, ki pridejo v promet, jih je še danes vsaj osem, ki so zrežirani in inscenirani po primitivnem, neokusnem vzgledu pravljic.

Glavni krivec teh razmer je Amerika, kjer je tekla zibka moderne filmske industrije. Mirne vesti, lahko trdimo, da je v Ameriki 99 odstotkov občinstva nedostopnega moderni filmski drami, zajeti naravnost iz življenja. Tukaj se navdušujemo odkraja za realno življensko dramo, ne pomislimo pa, da vse filmske storije z morilci, rešitelji in nenaravnimi zapletljaji bijejo življenski logiki v obraz. V naslednjem podajamo anekdoto, ki pa je žal resnična: Ko so v Ameriki videli nekaj dobrih evropskih historijskih filmov, so se neki filmski libretisti ponudili neki veliki tvornici, da bodo napisali tekst za film "Maria Stuart". Ravnatelj je bil vzhičen in je takoj naročil velikanski monumentalni film "Mary Queen of Scots" v desetih aktih. Ko je dobil libretto v roke, pa je bil joj: storija se je končala slabo! Ravnatelj je seveda brezpogojno zahteval da se morata na koncu Maria Stuart in Mortimer poljubiti. Avtorji so besneli, ravnatelj je besnel in končno se je morala stvar poravnati pred sodiščem, ki je ravnatelja prisililo, da je moral dramo kupiti. Filma pa tvornica še do danes ni izdelala in ga najbrž nikdar ne bo.

Pa ne samo ameriška, tudi ostala filmska produkcija se do danes še ni osvobodila nesrečnega "srečnega konca". To bi bilo še kolikortoliko razumljivo, ker je Amerika sicherni firmi najzaželjenejši trg. Toda film in njegova publika sta že preveč napredovala, da bi se dala še naprej varati; življenska logika je pač ta, da tragična zgodba konča pač tragično, da je zgodba iz življenja brez konca (ker teče življenje vedno naprej) in da konča edino vesela zgodba veselo. V Ameriki so začeli že uvidevati, da tako kakor doslej ne bo šlo več naprej.

RAZNO

15.000 neveljavnih zakonov. Praška sodnijska civilna kronika je doživela pred kratkim pravcato anarhistično senzacijo. Vrhovno sodišče je namreč izreklo sodbo, da so zakoni, sklenjeni pod okriljem čehoslovaške cerkve v dobi, ko še ni država priznala tega pokreta, neveljavni.

Čehoslovaška narodna cerkev je nastala po vojni ko se je del katoliških svečenikov, ki je čutil narodno, odcepil od rimsko-katoliškega klera. V principu je čehoslovaška republika priznala novo cerkev že 15. septembra 1920. toda nadaljno priznavanje posameznih cerkvenih občin je trajalo mnogo dlje, duhovniki nove cerkve pa so med tem že opravijali svoje funkcije ter sklepali tudi zakone. To se je zgodilo v priznanih in v nepriznanih cerkvenih občinah. Država pa ni mogla priznati zakonov, ki so bili sklenjeni v še nepriznanih občinah in tako se je pripetilo, da je danes na Češkem že 15.000 zakonov, sklenjenih v narodni cerkvi, katerih država ne priznava.

Ker je zadeva zelo nujna in načelne važnosti, je skušal intervenirati notranji minister, da se ti zakoni priznajo kar en bloc. Toda dobil je odgovor, da justični minister ne more priznati zakonov, ki so bili sklenjeni drugače, kakor predpisujejo zakoniti predpisi. Obenem je minister pozval prizadete zakone, naj se ponovno poroče v priznanih cerkvenih občinah. S tem se je vprašanje še bolj kompliciralo. Mnogi bivši pristaši češkoslovaške narodne cerkve so namreč med tem časom že prestopili v pravoslavje ter so stali zaradi ministrove naredbe pred novimi moralnimi in verskimi konflikti. V drugih zakonih pa je zopet nastala zmešnjava na drug način. Najbolj je bila dobrodošla naredba justičnega ministra tistim, ki so se poročili v nepriznanih občinah češkoslovaške narodne cerkve ter so se med tem že naveličali zakonskega življenja. Ti so se lahko razšli, ne da bi jih vezale kake dolžnosti. V češkoslovaški državi je bil torej pod čudnimi okolnostmi skoraj dve leti dovoljen konkubinat.

NAPRODAJ JE dve stanovanjska, dvakrat 5 sobna zidana hiša, moderno vrejena. Velik lot in garaža. Pridite pogledat k lastniku: 2723 S. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. januar 1907. v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar; podpredsednik Andrew Vehrich, R. F. D. 1, Box 168, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vagrich; urednik glasila John Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Francis A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Kristmanič, 19113 Bonington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2632 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Goloh, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zaje, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6232 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in uplah vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IŠČEM BRATA

Joseph Gartnar, pred dvema letoma se je nahajal v Chicagu, Ill., a sedaj ne vem, kje. Cenjene čitatelje prosim, ako kdo ve za njegov naslov, da mi to sporoči, ako pa sam ta oglas čita, naj se javi svoji sestri: Marija Gasser, Box 362, Pierce, W. Va.

LEPA BODOČNOST ZA TRGOVCA.

Prodam šest sobno hišo in prodajalno z vso opremo in blagom. Dve loti na vogalu. Vse v lepem redu. Vzrok prodaje starost in bolezen. Oglasite se pri lastniku na 3113 S. Lawndale ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskušite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladkorjarjem in v prodajalne železnine damo primerne popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Marc 31.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Knut Hamsun:

LJUBEZEN

I.

Kaj je ljubezen? Nič kot veter, ki šumlja po rožah in zamre. Včasih pa je kot krhek pečat, ki traja vse življenje, do smrti. Bog jo je ustvaril v različnih mnogovrstnih oblikah in je gledal, kako obstoja ali mineva.

Dve materi stopata po isti poti in se razgovarjata. Ena je oblečena v radostno modro obleko, zakaj njeni ljubi se je vrnil s potovanja. Druga je v žalosti. Imela je tri hčere, dve temni — tretja je bila plavolasa, in plavolaska je umrla. Deset let je odtlej, celih deset let, in vendar nosi mati žalost za njo.

Tako krasno je danes! vriska modro oblečena mati in ploska. Toplota me opaja, ljubezen me opaja, vsa polna sem ljubezni. Lahko bi se kar tu na cesti slekla do golega, prožila svoje roke k solncu in metala poljube.

Toda črno oblečena mati je tiha, ne smehlja se in ne odgovarja.

Mar žaluješ še vedno za svojo deklico? vpraša modra v nedolžnosti svojega srca. Ali ni že deset let, odkar je umrla?

Črna odgovori:

Da. Zdaj bi imela petnajst let.

Tedaj pravi modra, da bi jo potolažila:

Saj imaš živi še drugi, še dve hčerki.

Črna zaihti: Da. A nobena ni plavolasa. Ona, ki je umrla, paje bila plavolasa.

In materi se ločita, vsaka gre svojo pot s svojo ljubeznijo . . .

In tudi tidve temni hčeri sta imeli vsaka svojo ljubezen, in ljubili sta istega moža.

Prišel je k starejši in dejal:

Prosil bi vas dobrega sveta, kajti jaz ljubim vašo sestro. Včeraj sem ji bil nezvest: zalotila me je, ko sem njeno služkinjo poljubil na hodniku. Malo je zakričala, bilo je kakor bi zastokala, in je šla dalje. Kaj naj zdaj storim? Jaz ljubim vašo sestro. Govorite za božjo voljo ž njo in mi pomagajte!

In starejša sestra je prebledela, se prijela za srce, a se smehljala, kakor bi ga hotela blagosloviti, in je odgovorila:

Pomagam vam.

Dan nato je šel k mlajši, se vrgel pred njo na kolena in ji priznal svojo ljubezen.

Motrila ga je zviška in odvrnila:

Žal, da ne morem utrpeti več kakor deset kron, ako morda to mislite. A pojdite k moji sestri: ona ima več.

In z visoko dvignjeno glavo ga je ostavila.

Ko pa je dospela v svojo sobo, se je vrgla na tla in je vila roke iz ljubezni.

II.

Modro oblečena mati je bila v najstrašnejši napetosti: vsak trenotek je pričakovala znaka z vrta, a pot ni bila prosta, nihče ni mogel priti preko vrta, dokler ni njen mož ostavil hiše.

Ah, ta mož, ta mož s svojimi štiridesetimi leti in s plešo! Kakšna grozna misel je, ki ga dela nocoj tako bledega, ga zadržuje na njegovem stolu in ga sili, da neomajno, neizprosno strmi v svoje novine?

Niti minute ni mogla biti mirna. Zdaj je bilo enajst. Otroke je že pred dolgim časom spravila v postelj; a mož ni hotel oditi.

Kaj če se oglasi znak, če se odpro vrata z malim, ljubim ključem — in dva moža se srečata, si stojita obraz v obraz ter si zazreta v oči! Ni si upala te misli misliti do konca.

Šla je v najbolj temni kot sobe, vila roke in dejala končno naravnost:

Zdaj je enajst. Ako hočeš še v klub, moraš iti zdaj.

Dvignil se je sunkoma, še bledejši kot prej, in je odšel iz sobe, iz hiše.

Pred vrtom je obstal in slišal pisk, mali znak. Čul je korake po pesku ključek je bil vtaknjen v ključavnico hišnih vrat in obrnjen — potem je takoj zagledal na zastorju dve senci.

In znak je poznal že prej, koraki in senci na zastorju, vse mu je bilo znano.

Gre k klubovski hiši. Odprta je, okna so razsvetljena; toda ne vstopi. Pol ure se potika tako po cestah in pred svojim vrtom gor in dol; dve brezkončni četrti ure.

Še četrt ure počakam! si misli in podaljša čas na tri. Potem gre na vrt, stopa po stopnicah in zazvoni na svojih lastnih durih.

Služkinja pride, odklene, pomoli nekoliko svojo glavo in pravi:

Tedaj spozna, koga ima pred seboj in umolkne.

Da, šla je spat! odgovori on. Povejte milostivi, da je prišel njen mož domov.

In dekle gre. Potrka pri milostivi in izvrši naročilo skozi zaklenjene duri:

Potem naj, da se je vrnil gospod.

Gospa vprašuje v sobi: Kaj praviš, da se je gospod vrnil? Pa kdo ti je naročil, to povedati?

Gospod sam. Stoji zunaj.

Tedaj zadoni v sobi milostive javkanje, ki se ne ve sveta, nervozno se šepeta, duri se odpro in zopet zapro. Potem je vse tiho.

In gospod vstopi. Naproti mu gre žena, s smrtjo v srcu.

Klub je bil zaprt, pravi on takoj iz milosti in usmiljenja. Dal sem te obvestiti šele zdaj, da bi te ne prestrašil.

Ona pade na stol potolažena, osvobojena, spašena. V tej sreče polni minuti ji prekipeva dobro srce, in svojega moža vpraša po počutku:

Tako bled si. Ali ti ni dobro ljubček?

Ne zebe me, odgovori on.

Ali se ti kaj pripetilo? Tvoj obraz je tako čudno spačen.

Mož odgovarja: Ne, smehljam se. To je pač moj način smehljanja. Hočem, da je to pačenje moj način smehljanja.

Ona sliši te kratke, hripave besede in jih ne razume, jih ne more pojmiti. Kaj neki misli?

Naenkrat jo objame, jekleno, s strašno močjo in ji šepeta tesno ob licu:

Kaj meniš, ali mu nastaviva rogove? . . . njemu, ki je odšel . . . ali mu nastaviva rogove?

Ona zakriči in pokliče služkinjo. S tihim, suhim smehom jo on izpusti, se zakrohota in se tolče po obeh stegnih.

Zjutraj je zmagalo zopet dobro srce ženino, in ona pravi svojemu možu:

Sinoči si imel čuden napad; zdaj je minil, a bled si še danes.

Da, odgovarja on, zelo naporno je biti v moji starosti duhovit. Tega ne bom poskušal nikoli več . . .

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman. Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Oče Židan je ves srečel vzkliknil: "Kaka čast! Kaka sreča!"

"Doma ti vse povem!" —

Smole, Jereb in Prešeren so bili zapustili reduto. Ko so stopili na trg pred cerkvijo sv. Jakoba, so jih obsuli svetilničarji, ki so vso noč prežali, da bi dobili kak parček, kateremu bi svetili do stanovanja. Ker je bila tedanja mestna razsvetljava jako slaba, je ta obrt pri vsakem plesu zelo cvetel. V tolpah so prihajali s svečicami ter z velikim krikom ponujali svojo luč. Deloma otročaji, pa tudi odrasli so tičali vmes, navadno največji mestni postopači, ki so najraje svetili do pekaren, kjer so se udeleževali žganjepitja. Danes je zapovedoval pred reduto Miklavž Čeljustnik. Delil je klofute in prej ni dobil nihče opravila, če ga Škile ni imel!

"Gospod Smole z Dunajske ceste, bomo svetili, kaj?" je vprašal sladko.

"Odrini! Sem vesel, da je tema!"

Škile je godrnjal: "Pojdi, hudič, kamor hočeš! Magari v krtovo luknjo, če hočeš. Sikstum!"

Obrnil se je k tovarišem: "Prvi, ki pride, bo moj! Če ne, ga sunem v nos, da mu zateče kot Šmarna gora. Sakstum!"

Nekdo ga je lahno sunil v hrbet. Škile je zarohnel ter se obrnil: "Pri moji kokoši, kdo me pretepa?"

Pred njim sta stala Tomaž Razložnik in še en policaj.

"Ves dan te že iščeva, Miklavž! Kje pa tičiš vraga!"

"Ravno tebe, Tomaž," se je zadri Čeljustnik, "bom doma čakal! Meniš, da mi je kdo pamet ukradel, da bom policajev čakal? Še tisoč korakov pred tabo mi je slabo, samo če te ugledam!"

Ali Razložnik ni odnehal: "Nekaj bi imela govoriti s teboj."

"Pojdita crkle koze jest!" je tulil Miklavž, "h konjaču na gmajno! Čemu nadlegujete poštenega človeka? Ravno sedaj, ko sem pri zaslužku! Mislita, da mene cesar pita kakor vaju? Prislužiti moram, krvavo prislužiti, kar imam. Lenuha!"

Obrnil se je k družbi: "Prvi, ki pride, bo moj! Da veste! Če ne, vam eno zapojem, da boste mislili, da se je svet pod vami upijanil."

Ošabno je izpregovoril k policajema: "Če imata kaj z mano, poiščita, poiščita me po dnevi! Po noči ima človek rad mir pred bolhami in pred policaji. Sikstum!"

Policaja se nista dala odgnati. Razložnik je rahlo vprašal: "Smoletovega voznika, Urbana Pintarja, pač poznaš, Miklavž?"

Miklavžu se je obraz nekaj podaljšal: "Čeprav!"

"Imel je knjižico iz nove kase. Ker se ženi, je včeraj vzdigoval denar. Pa ga skoraj nič več ni dobil, da je od samega strahu zbolel!"

"Kaj meni mari!"

"Pravi, da je tebi izročil knjižico! Govoril si mu, da je knjižica napačna, ker je samo na eni strani popisana. Dal si mu jo popisati še na drugi strani. Tam, kjer se denar ven jemlje! He, Miklavž!"

"Pravi hudič bi bil," se je odrezal Miklavž oblastno, "če bi bilo tudi res! Ali ne veš, čigave so knjižice iz nove kase? Sam Gale mi je to pravil, in ta je razen škofa prva glava pri tej kasi. Sikstum!"

"Pintarjeva je bila knjižica!"

"Ni res! Slepar si, lažeš! Knjižica je tistega, ki jo ima v rokah! Pravi Gale! Moja je bila, ker sem jo s sabo prinesel! Sakstum!"

"Dobro! dobro!" je dejal Razložnik. "Sedaj te išče krvava sodnija! Tam se že dogovorite, čigava je bila knjižica!"

Mignil je svojemu tovarišu, zgrabila sta ga, in kakor bi trenil, je bil Čeljustnik vklenjen.

"Meni tako pojete!" je divjal. "Prava sreča, da so cesarji v Ljubljani! Pri njih se pritožim, potem bodeta pa vidva ričet zobala, osla policajska!"

Največje veselje so imeli pri tem mladi svetilničarji, ki jih je tako rad klofutal in lasal. Komaj je bil vklenjen, so ga obsuli kakor ose: "Licht gefaellig!"

Vsi so mu svetili do zapora. Ko so se vrata za njim zapirala, so kričali: "Kadar te bodo v Suhem bajarju obesili, ti bomo tudi svetili!"

Tako se je za Miklavža Čeljustnika prav žalostno končal imenitni ta ljubljanski ples!

Umiral je kongres! Svojo nalogo je dovršil in pravzaprav ničesar več delati ni imel. Najprej so bili z avstrijskimi bajoneti potlačili svobodno gibanje v Neapolju ter pritrdili tolstega Borbona za nekaj časa na starem in trohnelem prestolu obeh Sicilij. Zategadelj je neapoljski kralj prvi uredil svoje kovčege ter odrinil iz Ljubljane. Bržkone je komaj čakal tega trenotka, ker se s svojim zetom nista posebno ljubila, še manj pa s cesarico, ki, dasi je sama stopila v zakon s starim možem — katerega je pri vsem tem s svojo ljubosumnostjo precej mučila — ni mogla odpustiti neapoljskemu veličanstvu, da se je na stara svoja leta pozakonil z mlado žensko, ki niti njegove vrste ni bila. Ni dvojbe, kralj Ferdinand je z veseljem odpotoval k svojim nezvestim podanikom in k svojemu sinu, ki je tedaj po Evropi slovel za prvega revolucijonarja! Gospa Floridia je odšla še pred njim, kar je Ljubljančanom umevno videlo, ker vendar ni spodobno, če bi se mož in ženska, katera nista v zakonu, vozila v enem in tistem vozu, in še tako daleč, kakor je od Ljubljane do Neapolja, kamor se potuje čez dolge hribe in skozi še daljše doline!

Tudi spor v Piemontu so hitro zadušili. Ako bi v tem pogledu ne bile avstrijske čete zadoščale, je zaukazal car Aleksander, da se je zbirala v kongresni Poljski mogočna armada, katera naj je čez avstrijske zemlje krenila nad sardinske upornike. Pa so zadoščale avstrijske čete! —

Dela torej ni bilo in kongres je umiral! Vladarji so po svoje preganjali čas: odlikovali so se med sabo z redovi. Tako je na primer cesar Franc neapoljskega kralja obenem ovenčal z velikim križem Leopoldovega reda in reda sv. Štefana. Ali ruski car ga je še presegel, ko je podelil Francu Modenskemu red sv. Andreja, sv. Aleksandra in sv. Ane. Vse obenem! Posebno radi so se visoki gospodje zabavali s streljanjem ptičev. Jahali so na Golovec — auf den Kahlberg — ter ondi prežali na ptiče in jih pobijali in se kratkočasili — durch das Vogelschiessen mittelst der Falken! Včasi so se zbrali v glorijetu v Mestnem logu ter imeli ondi svoj — dejeneur. Da so se dajali javnosti lepi zgledi, je poklical avstrijski cesar svojega in svoje soproge izpovednika z Dunaja. Bila sta to patra Schopp in Job. Ko je bila cesarska dvojica izpovedana, ju je v Šenklavžu škof Avguštin lastnoročno obhajal, in kronika nam pripoveduje, da pobožna Ljubljana še ni bila kmalu tako srečna kakor tisti dan!

Cesar Franc je tuintam lovil na močvirju — mit Juchtenstiefeln angethan; car Aleksander je pa pohajkoval po mestu, kakor pravi kronist, v ponižni, modri nemški suknji, ogovarjal ljudi ter se zanimal za slovenski jezik — fuer den hiesigen, krainerischen, slavischen Dialekt.

Vmes so gospodje — v prvi vrsti radi dolgega časa — obiskovali javne zavode. Danes je obiskal naš cesar botanični vrt, jutri pa je prišla cesarica na Grad, kjer je bila tedaj kaznilnica. Car Aleksander si je ogledal vojaško bolnico in preskrbovališče, dočim je Franc Modenski prav rad zahajal v vojaško odgojevališče, kjer so se morali dečki vaditi in vežbati pred njim. O vseh teh obiskih je tedanja Laibacher Ztg., ki takrat, in naj se je od lojalnosti cedila, ni bila uradno glasilo, poročala z globoko vdanostjo ter pisala o gorečnosti visokih vladarjev, kateri se za vse in tudi za najmanjšo stvarco po očetovski brigajo. Meščanček ljubljanski je bil docela prepričan,, da vsi navzočni "najboljši" monarhi kar spati ne morejo, in sicer radi preobilih poslov!

Naposled so ti dobri monarhi pričeli odhajati. Ljubljančanom se je nudila prilika pasti radovednost, ko so dolge vrste v četver vpreženih voz zapuščale mesto. Na drugo stran pa so se poživili razgovori po različnih gostilnah, ker je hotelo vse vedeti, kake darove je odhajajoči suveren delil pri svojem odhodu. Marija Popašičeva v Gosposkih ulicah, pri kateri je stanoval kralj Ferdinand s svojo vojvodinjo, je dobila prstan z briljanti — einen schoenen Brillantenring.

(Dalje prihodnjič.)

Povest starega rudarja

Piše Anton Recher.

(Dalje.)

Po svečanem obredu smo se vrnili iz cerkve nazaj v Gencingerjevo kavarno. Svatje so posedli, le nosilca pajčolana sva še ostala zadaj, kakor bi ne bila povabljena na svatovanje. Poiskati sva si morala sama sedež v ozadju. Obed je pričel, ampak najini kreačniki so bili prazni.

Pri častnem plesu so plesali samo četvorko, katere rudarja nisva znala. Tudi drugi ples bi nama ne hasnil, saj bile so samo židane dame. Čas je tekel naprej, videla sva, da sva čisto nepotrebna in sklenila sva zapustiti svatovščino. Vzela sva svoja klobuka in šla brez slovesa. Doma so naju izpraševali, kako da prideva tako zgodaj, ko je šele peta ura popoldne. Povedala sva površno dogodek v cerkvi in slabe posledice, ki so sledile. Spreoblekla sva se in si na vso jezo skuhala in pojedla velik lonec žgancev. Ko sva šla spat, pa se je nama sanjalo o ženitovanju in bogato obloženi mizi s jedili in pijačo.

Ravno sva pričela s prijateljem dobro udrihati po premogu, ko je prišel v rov podravnatelj in naju po običajnem rudarskem pozdravu vprašal, če sva zdrava. Ko sva odgovorila, da sva šla z ženitovanja že ob petih, je rekel: "Vajina sreča je, da sta šla pravočasno. Morebiti bi bila tudi vidva tepena, kakor je bila večina svatov." Sedel je in pričel pripovedovati: "Okoli devetih, ko smo se najlepše veselili, so začeli prihajati nepovabljeni gosti v dvorano. Stopili so okoli mize in začeli jesti in piti, ne da bi jim bil kdo ponudil. Mi smo debelo gledali, ali rekel ni nihče nobene. Prvi se je oglasil dekan, ki je bil kot častni gost. Pričel je z moralno pridigo, ki jo je moral pobrati v svetem pismu: 'Neki bogatin v Egiptu je omožil svojo hčer. Ko so bili svati zbrani, jih je prišel ogledat in zapazil je nekoga med njimi, ki ni bil povabljen in ni imel svatovskega oblačila. Vprašal ga je, kako se drzne priti, drugim pa zapovedal, da nepoklicanca zgrabijo in vržejo v zunanjo temo.' — Ko je to slišal hišni gospodar je kot tiger skočil na enega vsiljivcev in ga smuknil skozi vrata. Začel je pretep, leteli so kozarci in krožniki, tu in tam je komu razletel kozarec na glavi, če je metalec prav zadel. Drobili so se krožniki in steklenice. Še dekana so spravili med gručo pretepačev, ko so se tako semintja prerivali, zvalili so ga na tla in tako je padel dekan, drugi pretepači pa na njega. Iz gnječe si je vsak pomagal kakor si je le mogel: vzel je svoj klobuk in jo popihal. Vsiljivci so bili pregnani, vendar gosti niso hoteli več ostati, ker razširil se je prav neprijeten smrad. Dekana so pobrali s tal, pa mož si vendar ni mogel nikakor pomagati. Vsi so mislili, da se mu je kaj poškodovalo v notranjosti, pri tem pa se kolikor mogoče držali proč od njega. Avtomobilov takrat še ni bilo, da bi ga odpeljali k zdravniku, konjev tudi ravno takrat ne na razpolago, zato sta prijela rejenega dekana vernik in ga odnesla k zdravniku. Zdravnik ga je hitro preiskal p zgornjem delu telesa in ugotovil da je duhovni oče zdrav, spod njega dela pa iz gotovega vzro ka še preiskavati ni hotel. Če bi se ne bilo tako pripetilo z dekanom, bi se bil gotovo tepež nadaljeval. Dekana so šele v bo nišničnem kopališču spravili v red.

Drugi dan je bil že objavlje buletin, da so dekana napadli socialisti. Imeli so namreč piko n socialiste, ki smo mesec dni pre ustanovili socialistično sekcijo. Seveda se je vse smejalo objavi Javna tajnost je namreč bila, ka se je bilo pripetilo trebuhastemu dekanu, kar pa je imelo vendar dobro stran, da je pregnalo vsiljive nepovabljence na svatovanju in je tako končal pretep.

(Dalje prihodnjič.)

ŽENITVENA PONUDBA

Samec srednje starosti, si išče žensko kako vdovo v starosti o 35 let in več v svrho ženitve, c vilnim potom. Mlajšim iz po 35 let in ženskam kutarskega značaja, se ni treba priglašati Jaz se odzovem samo na resn ponudbe s sliko, katero vam vr nem na vašo zahtevo. Naslo je: Srečni ŽENIN, 2657 S Lawndale ave., Chicago, Ill.

PRODA SE trinadstropna, t stanovanjska iz opeke sezidan moderno urejena hiša po zmer ceni: Oglasite se na: 2633 S Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

RADA BI IZVEDELA

kje se nahaja moj brat Alojz A žel, doma iz vasi Češnovsk D fara Trebno. Rada bi vedela, č je sploh še živ, zato prosim roj ke, če kdo kaj ve o njem, da n to sporoči, ako bo pa sam čit ta oglas naj se prijavi svoji s stri na spodnji naslov. Posebn so naprošeni Kanadčanje, da n to sporoče ako se tam nahaj Zelo bom hvaležna. Antonij Anžel, omožena A. Indihar, R. Box 95, Pittsburg, Kans. (Adv.)

Zdravite vaše zobe pri Phone, Saginaw 5076

DR. H. L. PEVSNER, zobozdravnik

2951 E. 92. St.,

opposite Post Office South Chicago, Ill.

VELIKI IZLET V JUGOSLAVIJO

S PARNIKOM

"BERENGARIA" v sredo 27. MAJA

Odpluje iz New Yorka

pod vodstvom Gosp. S. M. Vukelića iz našega newyorškega urada.)

52,700 ton

(preko Cherbourga — Francoska)

Za pojasnila obrnite se na našega agenta v vašem mestu ali pišite na

CUNARD LINE 140 S. Dearborn St. Chicago, Ill.

(Tedenska plovba v Evropo.)

Ljudje vsega sveta

pošiljajo denar ljudem v svoje de sveta—potom sposobne in izkušen postrežbe, katero proži, po najni jih cenah, največja Jugoslovansk banka

Kaspar American State Bank

1900 BLUE ISLAND AV., VOGAL 19. U CHICAGO, ILLINOI

(postala z združenjem Kaspar State Ba in American State Bank.)

KAMOR VARČNI LJUDJE REDNO ZAHAJAJO IN RAZUMNO INVESTIRAJO.

Potovanje v Evropo si osigurajte s našim posredovanjem. Zastopamo vsa parobrodna društva.

V vašem interesu je, da pišete na naše ceno.